Θέατρα ταμείου —θέατρα τέχνης

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Ο φετινός θεατρικός χειμώνας δεν δείχνει να τα πηγαίνει καλά. Και δεν είναι μόνο οι μισοάδειες αίθουσες που προδίδουν την κατάσταση, αλλά και ο εντυπωσιακά μειωμένος όγκος των φιλοξενούμενων παραγωγών —που αντιστοιχεί στο 50% περίπου της θεατρικής κίνησης της πόλης— , καθώς επίσης και το επιπέδό τους που, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, ήταν γενικά ιδιαίτερα χαμηλής στάθμης ή, στην καλύτερη περίπτωση, για ένα κοινό οικείο με το τηλεοπτικό προφίλ των πρωταγωνιστών τους.

Πού και πού, βέβαια, ξεπροβάλλουν από κάτι υπόγεια και κάποιοι δονκιχότηδες που επιμένουν να "αυθαδιάζουν", κραδαίνοντας τον ενθουσιασμό και τον ρομαντισμό τους σε στυλ "πρωτάρηδων". Κι εδώ που τα λέμε, καλά κάνουν. Κι όσο κρατήσει —που, όπως δείχνουν τα πράγματα, δεν θα 'ναι για πολύ. Γιατί το θέατρο μπορεί να είναι (έτσι τουλάχιστον ισχυρίζονται ορισμένοι) τέχνη "λαϊκή", όμως δεν παύει να είναι κατά βάση μια τέχνη πανάκριβη ή, πιο ωμά, μια επιχείρηση. Και για να επιβιώσει, είναι αναγκασμένη να λειτουργεί με τη λογική της αγοράς, η οποία δεν ξέρει από όνειρα και δονκιχότηδες, ξέρει μόνον από ταμείο. Και για να λέμε τα σύκα σύκα, κι ο θεατής το ίδιο. Θα σκεφτεί δύο και τρεις φορές πού θ' ακουμπήσει τα είκοσι και βάλε ευρώ του. Το πιθανότερο είναι πως δεν θα επιλέξει σύμφωνα με το τι ερεθίζει τον νου του αλλά με το τι γυαλίζει στο μάτι.

Είναι, νομίζω, κοινή διαπίστωση πως εδώ και καιρό το θέατρο έχει πάψει ν' αποτελεί μέρος της καθημερινότητας του Νεοέλληνα. Έχει μετατραπεί σε μια πολύ ειδική μορφή διασκέδασης, την οποία ο "πελάτης" αγοράζει (ή όχι) ανάλογα με το περιτύλιγμα. Το περιεχόμενο μόνο δευτερευόντως ενδιαφέρει. Δεν είναι τυχαίο που οι μεγαλύτερες εισπρακτικές επιτυχίες είναι όσες διαφημίζονται στην τηλεόραση. Τι ειρωνεία! Το θέατρο, ο μακροβιότερος παραγωγός εικόνων, έχει πλέον την ανάγκη της τηλεοπτικής εικόνας για να πουλήσει τα δικά του ομοιώματα. Που σημαίνει ότι κάποια στιγμή, όποιος παραγωγός αγοράζει ένα θέατρο θα πρέπει πρώτα να αγοράζει κι έναν τηλεοπτικό σταθμό, για να πουλάει εν συνεχεία το θέατρο. Η απόλυτη λογική της virtual reality.

Τελικά, το ζητούμενο παραμένει αυτό που ήταν πάντα, μια καλή ισορροπία ανάμεσα στην ποιότητα και τη λαϊκότητα. Ούτε υπερβολικά δύστροπο και για τους πολύ λίγους ούτε υπερβολικά λαϊκό και για όλους. Ακόμη κι ένας μονόλογος (κατά παράδοση "επικίνδυνο" είδος, σχεδόν "βαρετό" για πολλούς) μπορεί να το πετύχει αυτή την ευαίσθητη ισορροπία, αρκεί να υπάρχει η γνώση και η σωστή δοσολογία. Παράδειγμα "**Ο κ. Εμμανουήλ και ... ο Ροΐδης**" (παίζεται στο θέατρο "Αυλαία"). Επικοινωνεί με όλους, χωρίς να προσβάλλει τη νοημοσύνη κανενός.

Με τρόπο αρκούντως θεατρικό (και βατό), ο Α. Νικολής (φιλόλογος στο επάγγελμα—νομίζω φαίνεται και στη γραφή του) παίρνει δύο πρόσωπα, το φανταστικό δημιούργημά του, τον "Εμμανουήλ Ροϊδά", και το συγγραφέα της "**Πάπισσας Ιωάννας**" Εμμανουήλ Ροΐδη, και παίζει μαζί τους ένα έκτακτο παιχνίδι εντυπώσεων, υφών και ηθών, εκμεταλλευόμενος τις γλώσσες και τα πολιτιστικά υποστρώματά τους. Προδίδοντας τόλμη και, θα έλεγα, εντυπωσιακή ετοιμότητα (μην ξεχνάμε τη συγγραφική του απειρία), εκμεταλλεύεται έξοχα την απαιτητική τεχνική του μονολόγου και επενδύει σωστά σκέψεις και ερεθίσματα άλλοτε στο "εδώ και τώρα" της σκηνής και άλλοτε στο "εκεί και τότε" της αφήγησης, δημιουργώντας έτσι μορφές αφηγηματικής ρευστότητας που επιτρέπουν στην ιστορία του να υπερβαίνει τα φυσικά όρια του σκηνικού χωρόχρονου και να διαπλατύνει τους όποιους ορίζοντές της.

Ξέρουμε πως τέτοιες μονολογούσες γραφές δύσκολα μεταμορφώνονται σε καλή σκηνική (δρώσα) εικόνα, καθώς απαιτούν άτομα ευφυή και με υψηλή τεχνική κατάρτιση, που να μπορούν να μπαινοβγαίνουν από το ένα φαντασιακό στο άλλο με αυτονόητη άνεση. Και ο Φασουλής είναι ένας τέτοιος ηθοποιός, και μάλιστα στην πλήρη ωριμότητα του ταλέντου του.

Απλώς, στη σκηνή του θεάτρου "Αυλαία" έδειχνε κάπως "νευρικός", αποτέλεσμα θαρρώ του διαστήματος που μεσολάβησε από τότε που πρωτόπαιξε το έργο (το 2002 στο "φεστιβάλ μονολόγων"). Είναι βέβαιον πως δε θ' αργήσει να βάλει ξανά σε λειτουργία τους εσωτερικούς μηχανισμούς παραγωγής των συναισθημάτων των σκηνικών του προσωπείων, δηλαδή να λειτουργήσει και από τη θέση του συν-γραφέα (ερμηνευτή), ώστε να αποκτήσει ξανά εκείνη την έκτακτη επικοινωνία "συνωμοσίας" με το κοινό που το χαρακτηρίζει.

Αλλά ακόμη κι έτσι, χειρονόμησε και άρθρωσε τη μάσκα του με την αναγκαία καθαρότητα, ιλαρή διάθεση και απαιτούμενη συγκίνηση. Κατάλαβε πολύ καλά ότι ο Μανώλης (κατ' ανάγκη Εμμανουήλ) Ροϊδάς πραγματικά αγαπά τον Εμμανουήλ Ροΐδη.

Δεν το μελετά μονο, ούτε απλώς το μιμείται· είναι μέρος της ζωής του. Το φαντασιακό του "άλλο" κάθε άλλο παρά "άλλο" είναι.

Αξίζει να δείτε αυτόν το σημαντικό ηθοποιό να ζωντανεύει το πρωτόλειο ενός υποσχόμενου νέου συγγραφέα.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

25 Ιανουαρίου 2004